

Kraamkamer van pootgoed

De omstandigheden in Rwanda zijn perfect om van het land dé internationaal erkende pootgoedleverancier te maken. Regiomanager Jasper Spikker en zijn team werken er hard aan om deze droom uit te laten komen.

25 jaar door en voor coöperaties van boeren

Agriterra heeft wereldwijd al veel coöperaties en boerenorganisaties versterkt. De ambitie is om nog meer coöperaties vooruit te helpen.

2

'Where the shea tree grows, life grows'

Vrouwen in het noorden van Ghana hebben een moeilijk leven. Voor extra inkomsten helpt Agriterra hen bij de afzet van sheaboter.

5

Inspireren in plaats van kopiëren

Wat in Nederland werkt, werkt niet altijd in Tanzania, stelt Jantine Akkerman. Er wordt in Tanzania vooral kleinschalig gewerkt.

6

Projecten opbouwen in Oost-Afrika

Stijn van Geel houdt wel van pionieren. Dat komt goed van pas bij zijn functie als regiomanager Oost-Afrika.

7

Sterker door samenwerking

In november vond de klimaatconferentie van de Verenigde Naties COP27 plaats in Egypte. In Sharm-el-Sheikh praatten wereldleiders met elkaar over de gemaakte klimaatafspraken, en probeerden regeringen overeenstemming te bereiken over hoe we als wereld om moeten gaan met de opwarming van de aarde, het beperken van klimaatverandering en de financiële compensatie daarvan. Onderwerpen die boeren en tuinders, wereldwijd, niet vreemd zijn.

Boeren en tuinders werken immers met de natuur, en merken daardoor de effecten van klimaatverandering als eerste. Overstromingen, droogte en grote watertekorten als gevolg van klimaatverandering komen steeds vaker voor en hebben enorme impact op de wereldwijde voedselvoorziening. Ook in Nederland is klimaatverandering een groeiend probleem. We merken dat voornamelijk aan de steeds langere en extremere perioden van droogte. Niet eerder was het in Nederland zo droog als dit jaar!

En hoewel de land- en tuinbouw op dit moment in Nederland flink onder druk staat, worden Nederlandse boeren en tuinders elders genoemd om hun ondernemerschap en innovatieve manier van boeren. Het kunnen omgaan met veranderingen, zoals op het gebied van klimaat, staat daarbij centraal.

Zo wordt er samen met waterbeheerders gewerkt aan robuuste watersystemen door bijvoorbeeld slim watermanagement. En door te werken aan nieuwe veredelings technieken voor weerbare teelten waarborgen we de voedselzekerheid, en dragen we bij aan klimaatadaptatie en de verduurzaming van de land- en tuinbouw.

In Afrika en Azië zetten de Agripoolers, experts uit de Neder-

landse agri & foodsector, hun kennis en expertise in om agrarische organisaties en coöperaties te ondersteunen. Want ook in de landen waar Agriterra actief is, zijn thema's als omgaan met klimaatverandering aan de orde van de dag. Daarnaast zet ook de impact van de oorlog in Oekraïne op de voedselvoorziening een enorme druk op boeren in ontwikkelingslanden. Door trainingen, adviezen en andere bijeenkomsten helpen de Agripoolers hun buitenlandse collega's om de landbouw daar verder te versterken en toekomstbestendig te maken.

Deze intensieve samenwerking vormt al 25 jaar lang de basis voor Agriterra. In die periode heeft Agriterra laten zien hoe belangrijk samenwerken met en versterken van boerenorganisaties en -coöperaties is voor hedendaagse vraagstukken, waaronder voedselzekerheid en klimaatverandering. In een wereld vol onvoorspelbare veranderingen en uitdagingen die daarmee om de agrarische sector afkomen, zullen we het netwerk en de organisatie die afgelopen 25 jaar is opgebouwd hard nodig hebben. Laten we dat dus als drijfveer gebruiken om de agrarische sector, wereldwijd, onvermoeibaar vooruit te blijven helpen!

Sjaak van der Tak,
voorzitter Agriterra

Al 25 jaar door en voor bo

Agriterra werd 25 jaar geleden opgericht door Nederlandse boerenorganisaties en -coöperaties als een agri-agency voor internationale peer-to-peersamenwerking op landbouwgebied. Agriterra heeft gedurende deze periode bewezen dat het versterken van coöperaties en boerenorganisaties in ontwikkelingslanden cruciaal is voor belangrijke hedendaagse uitdagingen als voedselzekerheid, klimaatbestendigheid en economische ontwikkeling.

Op 12 oktober werd het 25-jarig jubileum van Agriterra gevierd tijdens het jaarlijkse Agripool Event. CEO Marco Schouten benadrukte hier hoe belangrijk de rol van de experts uit de Nederlandse topsector agri & food, de Agripoolers, is voor het succes van Agriterra. „Er zit een heleboel inhoudelijke kennis en kunde over allerlei onderwerpen bij onze Agripoolers. Hoe mooi is het dat zij dit kunnen delen met hun internationale collega's?”

Ook Agriterra's voorzitter Sjaak van der Tak sprak alle Agripoolers toe: „We doen hard ons best om de landbouwsector in Nederland de goede kant op te laten gaan en u maakt in het buitenland de wereld beter door goede adviezen te geven en te coachen. Goed georganiseerde boerencoöperaties zijn cruciaal voor een structurele voedselzekerheid.”

Zelf boer zijn

Een consultant die aanwezig was op het Agripool Event liet weten dat hij het soms jammer vindt dat hij zelf geen boer is. „Ik ben wel eens op adviesreis geweest met een Agripooler die een melkveebedrijf had en toen hij de deelnemers van de training vertelde dat hij boer was, merkte je direct dat iedereen vol aandacht was.” Die gedeelde passie zorgt voor een klik, die de boer-tot-boer kennisoverdracht makkelijker maakt.

In de afgelopen 25 jaar heeft Agriterra

Colofon

Agrimondiaal is een uitgave van Agriterra en verschijnt als bijlage bij de landelijke uitgave van Nieuwe Oogst.

www.agriterra.org
communicatie@agriterra.org

Concept en fotografie: Agriterra
Eindredactie: AgriPers bv
Vormgeving: AgriPers bv
Druk: Rodi Rotatiedruk

M.m.v.: Denise Bood en Gea Helms

Overname is toegestaan na toestemming van Agriterra en onder vermelding van de bron.

© Agriterra
Arnhem, december 2022

Van visie tot training

Dat Agriterra's werk in de kern terug kan worden gebracht tot Advies, Training en Uitwisseling, staat buiten kijf. Maar wat zit er eigenlijk achter deze drie begrippen? Hoe komt gedegen advies tot stand, borgen we kwaliteit in onze trainingen en faciliteren we uitwisselingsactiviteiten? Dat doen we door tijd te besteden aan onder andere het ontwikkelen van vaardigheden bij onze medewerkers en het ontwikkelen van bestaande en nieuwe trainingen. Over hoe dat laatste in zijn werk gaat, delen we graag meer!

De trainingen van Agriterra zijn nadrukkelijk onderdeel van de adviestrajecten met coöperaties. Er is een portfolio van trainingen die aansluiten op de behoefte van de eindgebruiker, de coöperatie, én de thema's waar Agriterra op focust. Zo zijn er trainingen en workshops over financieel management, jongerenparticipatie, marketing en ter bevordering van degelijk bestuur van de coöperatie. Door onze trainingen brengen we coöperaties bij elkaar, delen we kennis en maken zij een actieplan. De training past in het adviestraject met de klant en draagt bij aan het vergaren van kennis of vaardigheden die de coöperatie dichterbij haar toekomstvisie brengt. Aan Agriterra de taak om deze cruciale momen-

ten van kennisoverdracht en opdoen van nieuwe vaardigheden relevant en actueel te houden. Daarin komt een aantal zaken samen: de feedback van trainers en deelnemers, de inzichten die Agriterra door de jaren heen heeft vergaard en uiteraard de expertise van Agripool-experts.

Ledenbetrokkenheid

In de Member Commitment Workshop staat ledenbetrokkenheid bij de coöperatie centraal. Deze workshop was toe aan een herziening. Deze hebben we ontwikkeld met een aantal trainers van Agriterra en in nauwe samenwerking met de Nationale Coöperatieve Raad (NCR), met de laatste inzichten op het gebied van ledenbetrokkenheid.

CEO Marco Schouten en Manager External Affairs Gabriela Versteeg proosten op 25 jaar Agriterra tijdens het Agripool Event.

een indrukwekkend track record, netwerk, ervaren medewerkers, gemotiveerde partners en reputatie op het gebied van versterking van boerenorganisaties weten op te bouwen. De ambitie is om nog meer coöperaties vooruit te helpen. Schouten: „Het heeft tijd, geduld en vasthoudendheid nodig om een landbouwcoöperatie te versterken. Agriterra gaat langetermijn-partnerschappen met coöperaties aan en stippelt samen met hen een pad naar verbetering uit. We hebben gekozen voor focus op twaalf landen in vier regio's; Oost- en West-Afrika, het Grote Merengebied en Azië. We gaan ons voor langere termijn committeren aan coöperaties in die landen en aan het uitbreiden van onze capaciteit daar, zodat we over een paar jaar kunnen zeggen: 'hier hebben we het verschil gemaakt.'”

Daarnaast is het volgens Schouten belangrijk dat Agriterra vooraan blijft staan bij innovaties die relevant zijn in de coöperatieve wereld, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat of digitalisering. Ook is er bij Agriterra extra aandacht voor de positie van jongeren en vrouwen in coöperaties.

Kortom, grootse plannen voor Agriterra met als doel om in 2025 een organisatie te zijn die door en voor landbouwcoöperaties nog steeds het verschil weet te maken en die onvermoeibaar blijft werken aan haar missie.

Coöperatie-adviseur bij NCR Marijke Flamman is nauw betrokken bij het herzien van de Member Commitment Workshop.

ruimte is voor eigen inbreng en afstemming op de lokale context. Onze trainingen worden dan ook getest met diverse pilots. Voor de Member Commitment Workshop was een pilot in Oeganda, waarbij Marijke Flamman, Chiel Huijink en bedrijfsadviseurs James Muhangi en Mikidadi Waziri vanuit respectievelijk Oeganda en Tanzania aanwezig waren. Sloot: „Het doel van de pilot is om uit te vinden hoe de training wordt ontvangen door de coöperatie(s), of de trainers er mee uit de voeten kunnen, of er voldoende tijd is voor de onderwerpen die in de training zijn opgenomen en wat er nog verbeterd kan worden op al deze punten. Vragen die we als leidraad gebruiken zijn: hoe is de balans tussen plenair en individueel of in groepsverband werken? Komt het stukje kennisdeling door de Agripooler goed uit de verf? Wordt de inhoud op een begrijpelijke manier uitgelegd? Gebruiken we de juiste methodologie?”

Op deze manier verzamelen we verbeter-suggesties, die we toepassen op de training voordat deze opnieuw wordt ingezet. Dit wordt de basis voor het verder optimaliseren van het product.”

Pilot

Wat op de tekentafel een goed idee lijkt, kan in de praktijk anders uitpakken. Dat geldt zelfs voor trainingen die zichzelf al hebben bewezen. Het is aan de afdeling Training om een training op een zodanige manier vorm te geven, dat de trainers een duidelijke structuur en houvast hebben om mee te werken, waarbij er ook

De droom: Rwanda als internationaal erkende kraamkamer van pootgoed

De droom is ambitieus, maar binnen handbereik. De omstandigheden in het goed georganiseerde Rwanda zijn perfect om van het dichtbevolkte land dé internationaal erkende pootgoedleverancier te maken. Er moet nog wel wat gebeuren, maar dat is precies wat regiomanager Jasper Spikker en zijn team de komende jaren gaan doen.

De keten van pootaardappelen is lang en complex. Het duurt meerdere seizoenen en generaties aardappelen voordat er aantallen zijn waarmee je impact kunt maken. Op dit moment is de keten van pootaardappelen in Rwanda te ongestructureerd en gaat er veel pootgoed verloren aan consumptie. Dat is zonde, want Rwanda heeft een uitstekend klimaat om kwalitatieve pootaardappelen te laten groeien. Armoede, kortetermijndenken en gebrek aan kennis maakt dat het nog niet gelukt is om een slag te slaan in kwaliteit- en kwantiteitsverbetering.

Korte termijn

Heel gek is dat kortetermijndenken niet. Rwanda kent twee seizoenen per jaar en boeren huren vaak een stuk land voor één seizoen. Aardappels kennen een hoge prijs dus het is best lucratief om aardappels te verbouwen, helemaal als er in één seizoen een leuke opbrengst is. Alleen wordt goede vruchtwisseling niet altijd toegepast, waardoor aardappelmoehedigheid op de loer ligt. Bovendien hebben boeren onvoldoende toegang tot kwaliteitspootgoed. Voor kwalitatief pootgoed en uiteindelijk consumptie-aardappelen is het noodzakelijk om een driejarig plan te hebben waarbij er tijd en ruimte is om af te wisselen met andere gewassen. In de praktijk is dit alleen nog niet gebruikelijk.

Agriterra heeft met behulp van het Sustainable Development Goals-programma van RVO en financiering van de Belgische impactinvesteerder Kampani de financiering geregeld voor een miniknollenproductiefaciliteit. Hier kunnen per jaar 1 miljoen miniknollen worden gekweekt. Het Seed Potato Fund (SPF), een bedrijf van ruim drieduizend pootgoedvermeerders, schreef hiervoor een ondernemingsplan en dankzij de assistentie van Agriterra is de fabriek dit jaar in gebruik genomen. Agriterra heeft de contacten gelegd en de financiering geregeld, maar zich

inhoudelijk niet bemoeid met de technische systemen in de faciliteit. Er waren namelijk al meerdere initiatieven met het kweken van miniknollen met een vernevelingstechniek. Deze functioneerden goed, maar nog op te kleine schaal. Door de schaalvergroting in de nieuwe productiefaciliteit kan SPF Ikigega nu duizenden boeren van goed uitgangsmateriaal voorzien. Daarnaast zijn er opslagfaciliteiten gebouwd en is financiering geregeld voor tussentijdse oogst.

Farmers' Potato Academy (FPA)

De FPA, in het noordwesten van Rwanda, is van boeren en door boeren geïnitieerd en valt onder de Imbaraga Farmers' Organisation, de LTO van Rwanda. Het doel is om zoveel mogelijk kennis te delen tussen alle stakeholders in de keten, om de keten in zijn geheel sterker te maken, de kwaliteit te verbeteren en zo min mogelijk lekken te hebben. De trainingen zijn voornamelijk heel praktisch zodat bijvoorbeeld ook de analfabeten stappen kunnen zetten. Daarnaast wordt ingezet op diversifiëring van de activiteiten, zoals compost maken.

„Het zou fantastisch zijn als we duizenden boeren van goed pootgoed kunnen voorzien.”

Uiteindelijk is de droom van Jasper Spikker ook voor Nederlandse telers interessant. „Rwanda is in staat om de kraamkamer van kwaliteitspootgoed voor de hele regio te worden. Daar kunnen allerlei aardappelrassen een rol in spelen, ook Nederlandse rassen”, stelt Spikker. „Het zou fantastisch zijn als we duizenden boeren van goed pootgoed kunnen voorzien, zowel in als rondom Rwanda. We hebben inmiddels grote stappen gezet, maar er moeten er nog veel volgen.”

Rwanda heeft een uitstekend klimaat om kwalitatieve pootaardappelen te laten groeien

Een coöperatie als uitkomst

In Ghana maakt Agriterra een uitstapje. Waar het normaal gesproken alleen werkt met coöperaties die al een tijdje bezig zijn, is hier een project gestart met vrouwen die de term coöperatie vaak nog niet eens kennen.

'Where the shea tree grows, life grows'. Een prachtige quote die de situatie voor vrouwen in met name het noorden van Ghana perfect omschrijft. Vrouwen hebben daar een moeilijk leven. Ze hebben weinig geld en nog minder mogelijkheden om onafhankelijk te zijn van hun man. Het verzamelen, verwerken en verkopen van shea geeft hun extra

inkomsten en daardoor ruimte om zelfredzamer te zijn. Sheanoten groeien aan wilde bomen in de West-Afrikaanse savanne. De noten zijn rijk aan plantaardig vet, dat wordt verwerkt in cosmetica maar ook in voedingsmiddelen. Het verzamelen en verwerken van de sheanoten is hard werken en soms een risicovolle onderneming: noten rapen tussen slangen en schorpioenen en kilometers lopen met zware manden noten op je hoofd in de brandende zon. Ook is het een ingewikkeld proces om de shea bij de juiste koper te krijgen. En dat is waar Agriterra komt kijken.

Bunge Loders Croklaan

Bovenstaande quote is ook de slogan van het shea sustainability-programma van Bunge Loders Croklaan (BLC). Samen met hen heeft Agriterra een project opgestart. Onder de Global Shea Alliance trainen zij vrouwen in drie jaar met het opstarten van een coöperatie. Het eerste jaar wordt gebruikt om vrouwen bewust te maken van de mogelijkheden. Wat is hun huidige kennis? Zijn ze gemotiveerd? En wat zijn de toekomstmogelijkheden? Agriterra sluit aan in de tweede fase, als de coöperatie officieel is geregistreerd. In deze fase begeleidt en traint Agriterra de vrouwen. Ze werken aan een visie en goed coöperatief bestuur, zorgen dat er een kantoor en manager komen en dat er een controleteam wordt opgezet om de kwaliteit te bewaken.

Nasia en Nakpaya

Nnobo's zijn groepen van mannen of vrouwen die elkaar helpen bij het oogsten en verwerken van de oogst. De letterlijke vertaling van *nnobo* is 'waiting to help one another'. Ze zijn essentieel gebleken bij het opzetten van de coöperaties. Inmiddels zijn er twee officieel geregistreerde shea-coöperaties, die klaar zijn

voor de volgende stap. Beide coöperaties, Nasia en Nakpaya, zijn ontstaan uit bestaande vrouwengroepen. Zo gaan vrouwen nooit alleen de bossen in om de sheanoten te rapen. Ook het breken, koken en schoonmaken van de noten gebeurt gezamenlijk, omdat bijvoorbeeld het aanschaffen van kookgerei erg duur is. In principe werkten ze dus al als een coöperatie, alleen miste het zakelijke aspect en inzicht.

Voor de vrouwen in Noord-Ghana zijn coöperaties om meerdere redenen een uitkomst. Als georganiseerde groep is je onderhandelingspositie in de keten steviger, wat met name de ongelijkheid kan aanpakken. Bij een betere positie kan een betere prijs afgesproken worden en dat heeft weer impact op de onafhankelijkheid en kwaliteit van leven van de vrouwen.

„Vrouwen werkten al als coöperatie, alleen miste het zakelijke aspect en inzicht”

Daarnaast verkochten de vrouwen hun zakken shea vaak niet in één keer, omdat hun mannen het geld afpakten. Ze verkochten het zak voor zak. Via een georganiseerde coöperatie kunnen ook die problemen aangepakt worden en kunnen grotere partijen verkocht worden om aan de vraag van de kopers te voldoen.

De eerste vrachtwagens met sheaboter zijn inmiddels aangekomen bij de fabriek van Bunge Loders Croklaan. De kwaliteit voldoet aan de eisen en de koper is tevreden. Habiba Nyarko Agyemang, bedrijfsadviseur van Agriterra in Ghana: „Het project is tot nu toe succesvol omdat de vrouwen graag willen en erg betrokken en standvastig zijn. Ze zetten echt stappen. Dit biedt ook kansen voor andere sectoren in Ghana.”

Het verwerken van de sheanoten gebeurt gezamenlijk.

Geen sprint maar een marathon

SNV Oeganda sloot in 2015 een samenwerkingsovereenkomst met de Nederlandse ambassade in Oeganda voor de uitvoering van een sectorontwikkelingsprogramma voor de melkveehouderij in het zuidwesten van het land. Dit succesvolle partnerschap met de naam **The Inclusive Dairy Enterprise (Tide)** heeft als Tide II een vier jaar durend vervolg gekregen.

Agriterra's rol in het Tide II-programma is het adviseren en trainen van zuivelcoöperaties. De focus van het programma ligt op de ontwikkeling van de markt, met als doel het verhogen van de winst en het verbeteren van het concurrentievermogen. Vier bedrijfsadviseurs van Agriterra zetten zich hiervoor in.

In 2019 ondersteunde Agriterra 75 coöperaties. Inmiddels is dit gegroeid naar 134 coöperaties. Zij hebben 16.317 leden en 938 medewerkers. Gezamenlijk zorgen zij ervoor dat er iedere dag 603.000 liter melk wordt vervoerd naar een van de (private) zuivelfabrieken in de regio. Een speerpunt van Tide II is het versterken van de linken tussen de leden, de coöperaties, de zuivelfabrieken en de financiële sector. Alle 134 coöperaties betalen vooruit aan hun leden, zodat ze kunnen investeren in hun bedrijf in bijvoorbeeld goede genetica of een hoge kwaliteit voer. Door deze investeringen kunnen ze een link leggen met organisaties in de private sector, die op hun beurt weer kunnen investeren in de waardeketen, bijvoorbeeld door het verlenen van toegang tot services. Dit resulteert in een sterke samenwerking binnen de gehele melksector in Oeganda. Agriterra ondersteunt een selectie van coöperaties bij strategische planning,

bestuur, financieel management en operationeel management. In 2021 trainde Agriterra 18 coöperaties in bestuur, 24 coöperaties in strategische planning, 24 coöperaties in gender & jeugd en 18 coöperaties kregen technische voorlichtingsdienst voor coöperatielieden. Emile Agaba is één van de bedrijfsadviseurs van Agriterra in Oeganda die is betrokken bij het Tide II-project. Hij geeft aan dat het professionaliseren van coöperaties een langdurig traject is dat zorgvuldig begeleid moet worden. „De ontwikkeling van coöperaties is geen sprint, maar een marathon. Het project loopt sinds 2015 en je kunt nu echt de verandering zien. Er zijn 900 banen gecreëerd door het vergroten van de melkvolumes. Waar boeren eerst een paar liter in plastic jerrycans brachten, komen ze nu met meerdere metalen melkbussen 100 tot 200 liter per dag brengen. Het project is nu uitgebreid naar andere districten, waar de boeren nog steeds in plastic jerrycans leveren: we kunnen dezelfde succesvolle aanpak nog eens overdoen.”

Vervolg

Tide II loopt tot 2023. Voordat het programma afgesloten wordt, ondersteunt Agriterra alle coöperaties bij het maken van bedrijfsplannen en actieplannen voor de toekomst.

Ook is er een vervolgprogramma ontwikkeld, het ISDAP (Integrated Smallholder Dairy Programme). Het doel hiervan is onderzoeken hoe kleine boeren beter opgenomen kunnen worden binnen alle ontwikkelingen in de melkveehouderij. Op dit moment loopt er een pilot om kleine boeren te bereiken in de hooglandregio in Zuid- en Zuidwest-Oeganda.

In plaats van plastic jerrycans gebruiken Oegandese boeren nu metalen melkbussen.

Agriterra ondersteunt 134 coöperaties

- 134 hebben jaarlijkse financiële rapportages en audits
- 42 hebben een computer en een afdeling technische voorlichtingsdiensten
- 34 distribueren landbouwproductiemiddelen
- 134 verschaffen krediet aan hun leden
- 50 hebben leningen uitstaan bij lokale banken

Keniaanse bio-compost als antwoord op de stijgende prijzen

Wat begon als een project om een klimaatneutrale koffieketen te ontwikkelen, is door de oorlog in Oekraïne nu een oplossing voor de stijgende prijzen van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen in Kenia.

Agriterra werkt, in samenwerking met Moyee Coffee, Fairchain Foundation, Kalro, Renature en zeven koffiecoöperaties, al drie jaar aan een klimaatneutrale koffieketen in Kericho, Kenia. Het project wordt door het samenwerkingsverband zelf en deels door een subsidie van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) gefinancierd. Doelstellingen van het project zijn:

- Organische compost, vloeibare meststof en gewasbeschermingsmiddelen produceren met lokale afvalstromen.
- Een strategie ontwikkelen om boeren te helpen bij de transitie naar regeneratieve koffieteelt, waarbij natuurlijke hulpbronnen worden versterkt in plaats van uitgeput. Centraal hierbij staan bosbouw en gemengde en combinatie-teelt.
- Investeren in een lokale koffiebranderij en een transparante koffieketen met behulp van een digitaal platform.

Recente ontwikkelingen

Het project werd ingehaald door de tijd. Poetin viel Oekraïne binnen en door de opgelegde economische sancties konden de grote exporteurs Rusland en Wit-Rusland geen kunstmest meer leveren. Dit had drastische prijsstijgingen tot gevolg. In Kenia is de prijs van kunstmest sinds de oorlog met 300% gestegen. Ook gewasbeschermingsmiddelen zijn duurder geworden door de hogere prijzen voor brandstof en andere grondstoffen. Daarnaast leidde de exportstopping voor tarwe en graan vanuit Oekraïne –dat

Boeren in Kenia produceren zelf bio-compost.

verantwoordelijk is voor een groot deel van de mondiale tarwe- en graanproductie- tot een mondiale voedselcrisis die het hardst gevoeld wordt in Afrika.

'The coming food catastrophe' kopte The Economist in mei dit jaar en 'Soaring fertilizer prices deepen Africa's food crisis' schreef de Financial Times in augustus.

Ook Antiono Guterres, baas van de Verenigde Naties, waarschuwde voor miljoenen mensen die in hongersnood zouden raken.

Alternatieven

Primair wilde het samenwerkingsverband in Kenia bio-compost en bio-meststof

aanbieden als alternatief voor kunstmest vanwege de uitstoot die vrijkomt bij de productie en toepassing daarvan. Het lukt Kimologist Farmers Cooperative Society om bio-compost en -meststof te produceren die gerekend per koffieboom, prijscompetitief is met synthetische NPK-meststof en CAN. Daarbij wordt gebruikgemaakt van lokale afvalstromen, zoals koffiebesen, suikerrietafval, bananenbomen, steenstof uit een lokale steenmijn, houtskool en koeienmest.

Op dit moment kan de coöperatie de vraag niet aan en moet de productie flink opgeschaald worden.

De boeren in Kericho waren geïnteresseerd, maar gaven eerst toch de voorkeur aan de kunstmest. Daaraan waren ze gewend en het kostte minder moeite om het toe te passen. Echter na de invasie, toen de kosten van kunstmest enorm omhoogschoten, sloeg de houding van de boeren volledig om. Op dit moment kan de coöperatie de vraag naar bio-compost en -meststof zelfs niet meer aan en moet de productie flink opgeschaald worden. Daarnaast trainen de agronomen van de coöperatie boeren om zelf bio-compost en -meststof te produceren. Filmpjes over de verschillende productiemethodes worden volop gedeeld via YouTube en WhatsApp-groepen in de boerengemeenschap.

Dit project laat de veerkracht van boeren zien en hoe lokale waardeketens boeren beter kunnen wapenen tegen voedselonzekeerheid en externe invloeden. De bio-compost en bio-kunstmest zijn daarnaast goed voor de koffieproductie, de gezondheid van de boeren en de bodem, omdat de bodem beter water vasthoudt tijdens de toenemende droogteperiodes in Kericho.

Hoe een grote coöperatie een kleinere kan helpen

San Vicente Kanib Agricultural Cooperative (SVKAC) is een coöperatie in Camarines Sur op de Filippijnen, met onder meer ananasteelt, varkensslachterijen en rijsthandelbedrijven. De coöperatie maakte uitgestelde betaling mogelijk voor de aangesloten leden, en ook betaling in de vorm van leningen. Maar door slechte afbetalingen had de coöperatie een schuld in plaats van inkomsten. Dit veranderde nadat Ronie Rait algemeen directeur werd.

Nadat SVKAC een marketingovereenkomst sloot met Labo Progressive Multi-Purpose Cooperative (LPMPC), zag Rait - naast algemeen directeur van SVKAC zelf ook ananasteler - de kans om te verdienen aan *batterballs*, en dan met name die van de zoete Formosa-ananas. Batterballs zijn ananassen die ongeveer de grootte van een vuist hebben. Lokaal worden ze *burao* genoemd.

De Formosa-batterballs hebben de voorkeur bij het verwerken van puur ananassap, omdat de Formosa een van de zoetste ananassen ter wereld is. LPMPC werkt de batterballs in hun ananassaproduct met het merk Queench. Omdat handelaren liever grotere vruchten gebruiken, worden de batterballs meestal weggegooid. Zo kan de coöperatie de

ananassen voor een lage prijs kopen en tegelijkertijd het inkomen van de ananasboeren in hun gebied vergroten.

Door de verbinding met LPMPC en de collectieve marketingservice van SVKAC, kunnen aangesloten ananastelers hun kapitaal terugverdienen door de verkoop van hun batterballs. En het belangrijkste: de inkomsten worden uitgekeerd in contanten, niet in de vorm van een lening.

'Big brother, small sister'

LPMPC wees SVKAC aan als een van zijn 'kleine zuster-coöperaties' onder het project GROW Coop (Generating Rural Opportunities by Working with Cooperatives). Dit project wordt gefinancierd door USAID en is geïmplementeerd door Agriterra. LPMPC dient hierbij als

'grote broer' voor SVKAC. Agriterra hielp LPMPC om hun leverancier SVKAC te versterken via trainingen en advies die de activiteiten van de aangesloten coöperaties zullen verbeteren. „De interventie van Agriterra en LPMPC kwam op het juiste moment met de selectie van de nieuwe Raad van Bestuur en het management van SVKAC. Zij worden momenteel opgeleid”, aldus Rait.

Binnen het GROW Coop-project geven LPMPC en Agriterra trainingen aan SVKAC over management en organisatie, bestuur, financieel basisbeheer en vrouwelijk leiderschap. Rait legt uit dat de trainingen hen helpen bij het maken van beleidskeuzes. Een voorbeeld hiervan is de keuze voor het bouwen van een nieuw kantoor. Het kantoor was eerder ondergebracht in de woning van de vorige manager. Ook het aantal leden van SVKAC is gestegen, van 46 naar 66 leden. Verwacht wordt dat dit nog verder toeneemt.

Door de lessen van de GROW Coop-trainingen realiseerde Rait zich wat SVKAC concreet moet doen om doelen te bereiken: professionaliseren. Hij ziet nu al

voortgang. „We gaan de resultaten van onze trainingen met Agriterra delen met onze leden. Wanneer anderen de resultaten zien, zal mond-tot-mondreclame er hopelijk voor zorgen dat meer mensen zich aanmelden als lid van onze coöperatie.”

Ronie Rait, ananasteler en directeur van SVKAC

Wereldwijd spelen vaak dezelfde thema's

Een goed gesprek. In de waan van de dag van het agrarische bedrijf, en evenzo van het besturen van een coöperatie, komt het er niet snel van. Des te belangrijker is het om toch regelmatig bij elkaar te komen om te leren, elkaar beter te begrijpen en te groeien als persoon en als coöperatie.

Samen met drie bedrijfsadviseurs van Agriterra begeleidde Jack Goossens, bestuurslid van Royal FloraHolland, afgelopen voorjaar een groep Ghanese bestuursleden van drie cacao-coöperaties in hun groeiproces.

Jack Goossens: „Deze training heb ik al

meerdere keren gegeven voor Agriterra, aan coöperaties in Afrika. We hebben duidelijke thema's waarop we het programma baseren: de 'pijlers van goed bestuur'. Maar om de leerdoelstellingen te behalen met de groep, moet je geen theoretisch verhaal afsteken. Een echte dialoog werkt veel beter: vragen stellen aan elkaar, antwoorden vanuit de trainer en vanuit de groep.”

Ledenbinding

De problemen van coöperaties verschillen niet zo veel tussen Ghana en Nederland. Goossens: „Een van de coöperaties gaf bijvoorbeeld aan te willen investeren en zich te willen ontwikkelen maar de leden daarin maar mondjesmaat mee te krijgen. Ik vertelde over een onderzoek door Nati-

onale Coöperatieve Raad in Nederland, waaruit blijkt dat ruwweg 80% van de leden lid is van een coöperatie omdat ze een hogere prijs krijgen voor hun product. We namen tijdens de training de tijd om zo'n vraagstuk te onderzoeken. Ik vroeg de groep: stel dat die premie vervalt, wat is dan nog jouw reden om lid te zijn van jouw coöperatie? Met de antwoorden die volgen kan een bestuur plannen maken om de ledenbinding te vergroten, vanuit het idee om als coöperatie waarde toe te voegen voor de leden.”

Voor coöperaties spelen dus wereldwijd veelal dezelfde thema's, waardoor het door Agriterra ontwikkelde programma 'pijlers van goed bestuur' zo effectief is. Goossens: „De training duurde vier dagen. Werd een vraag gesteld, dan kwam ik steeds terug op het model. De sheet met de uitleg van iedere pijler hadden we centraal neergezet in de trainingszaal. Zo werden de deelnemers zich echt bewust van hoe hun dilemma's gerelateerd zijn aan vraagstukken rondom goed bestuur.” „Denk bijvoorbeeld aan opvolging: hoe zorg je voor een goede en effectieve rotatie van bestuursleden?”, vervolgt Goossens. „Op dit moment traden de aanwezige besturen allemaal tegelijk af. Daarmee gaat alle kennis en ervaring verloren en begint een nieuw bestuur eigenlijk van voor af aan.”

Rol Raad van Toezicht

De deelnemers van de training waren leden van het bestuur, het management en de Raad van Toezicht van drie cacao-coöperaties. Goossens: „Er werden heel

Jack Goossens in dialoog met de deelnemers.

fundamentele vragen gesteld, zoals over de rol van de Raad van Toezicht. Bij de coöperatie die de vraag inbracht, zorgde de Raad van Toezicht voor een feitelijke controle van de cijfers. Tijdens de jaarvergadering stelden de leden inhoudelijke vragen over besteding van de fondsen, budgetoverschrijdingen en investeringen. Eigenlijk vervullen dan de leden de toezichhoudende functie en na de jaarvergadering werden de stukken aangepast. Dat hoort niet zo te gaan. Er is een commissie die de cijfers controleert en de Raad van Toezicht voert aan de hand daarvan een inhoudelijke discussie met het management. Tijdens de jaarvergadering kun je dan je leden een degelijk verhaal presenteren.”

Door het bespreken en toelichten van deze thema's wordt Goossens zelf zich ook bewuster van de rol die hij heeft als toezichthouder. „Uiteindelijk moeten het bestuur en de toezichthouder ervoor zorgen dat de coöperatie goed loopt, om zo het belang van de leden te dienen.”

Aan de training deden bestuurders en medewerkers van drie cacao-coöperaties mee.

Inspireren in plaats van kopiëren

Jantine Akkerman (25 jaar) zei 'ja' toen Agriterra haar benaderde om een Youth Kick Off Workshop in Tanzania te geven om de betrokkenheid van jongeren in een coöperatie te vergroten. Ze wist wat ze kon verwachten, want in 2018 gaf ze dezelfde workshop al eens in Oeganda.

Akkerman is geboren en getogen in Friesland, waar ze samenwoont met haar vriend. Haar broer en haar ouders runnen samen een melkveebedrijf. Voorheen werkte ze dagelijks mee op het bedrijf, maar sinds vier jaar is ze hoofdzakelijk werkzaam in de agrarische taxatiebranche en is ze zijdelings betrokken bij het ouderlijk bedrijf. Akkerman is lid van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK), waar ze ook vier jaar in het dagelijks bestuur zat van de Agrarische Jongeren Friesland (AJF).

Tijdens de driedaagse workshop in Tanzania was het Akkermans rol om jongeren inspiratie te geven en te motiveren. „Ik heb verteld wie ik ben en wat ik doe. Ook heb ik uitgelegd op wat voor manier we in Nederland jongerenorganisaties hebben zoals NAJK en de Jongerenraad bij FrieslandCampina en hoe dat werkt.” De deelnemers, afkomstig van drie verschillende coöperaties, waren gemotiveerd en nieuwsgierig naar hoe alles in Europa is geregeld.

Akkerman bezocht ook één van de coöperaties om een goed beeld te kunnen krijgen. „Het werd me al snel duidelijk dat het heel kleinschalig is. Ze hebben bomen waarvan ze specerijen plukken. Een handelaar verkoopt dit vaak in de stad en dat is bij de lokale boeren dan hun keten. Ze gebruiken wat er om hen heen groeit en aanwezig is. Een totaal andere wereld dan

hier in Nederland waar globalisering ook in de agrarische sector veel invloed heeft. Aan de ene kant kunnen wij ervan leren om alles in je directe omgeving zo optimaal mogelijk te gebruiken, maar aan de andere kant beperkt het hen in hun groei.” Akkerman probeerde uit te leggen dat je

waarde kunt toevoegen aan een keten. „Je kunt melk afleveren, maar het levert meer op als je er kaas van maakt. Dat is met heel veel producten zo. Ik merkte echter dat de drang die we in Nederland hebben om steeds efficiënter en beter te 'boeren' daar minder is, terwijl er zeker mogelijkheden zijn.”

Jongerenraad

De deelnemende coöperaties hadden nog geen jongerenraad. Akkerman somde de voordelen op. „Het is een mooie mogelijkheid om te verenigen en elkaar

te helpen. Er wordt aandacht besteed aan netwerken, kennisoverdracht, belangen behartigen, de coöperatie leren kennen en je persoonlijke blik verbreden. Als je de juiste mensen weet te vinden, dan hoeft je niet alles alleen te doen en te bedenken.”

„Wij geven handvatten, maar ze moeten er zelf mee aan de slag.”

Ze benadrukt dat het niet de bedoeling is dat ze in Tanzania kopiëren en plakken wat ze in Nederland doen, want dat werkt niet. Er zijn ook verschillen met Nederland. Zo zijn veel jongeren niet fulltime boer en heeft een coöperatie niet altijd een goed imago. Volgens Akkerman is het dan ook van belang om ervoor te zorgen dat zowel coöperaties als het beroep 'boer' aantrekkelijker worden voor jongeren en dat ze kansen zien in de sector. Alle drie de coöperaties schreven tijdens de workshop een actieplan, meestal gericht op het oprichten van een jongerenraad. „Dat vind ik het mooie van Agriterra. Wij geven handvatten met onze training, maar ze moeten er vervolgens zelf mee aan de slag. Daardoor kunnen ze vroeg of laat hopelijk ook weer zonder Agriterra en dat is uiteindelijk het doel.” Akkerman gunt het andere NAJK'ers ook om zo'n adviesreis te maken. „Het is een verrijking van jezelf. En hoewel jongeren daar heel anders in het leven staan, hebben we ook veel dezelfde problemen en uitdagingen. In Nederland is het ook niet allemaal perfect. Het is altijd goed om samen te komen, in gesprek te gaan en kennis uit te wisselen.”

Jantine Akkerman temidden van de cursisten in Tanzania.

Pionieren in Afrika

Begin 2021, midden in het coronatijdperk, vertrok Stijn van Geel (40 jaar) samen met zijn vrouw en twee zonen vanuit de sneeuw in Nederland naar Tanzania, waar het op dat moment meer dan 30 graden was. Hoewel dit natuurlijk een hele omschakeling was, is Oost-Afrika geen onbekend terrein voor Van Geel.

Van Geel groeide op op een boerderij in Friesland. Hij begon met de studie Agri-Business in Leeuwarden en vervolgde zijn weg in Groningen. Daar studeerde hij 'Internationale organisaties en betrekkingen' aan de Rijksuniversiteit. In 2008 liep hij stage in Kenia en voor de Nederlandse NGO Solidaridad vertrok hij in 2014 naar Ethiopië om daar het landkantoor op te zetten.

Hij verbleef bijna vier jaar in Ethiopië. Terug in Nederland, bleef Afrika toch aan hem en zijn vrouw trekken. Bij Agriterra kreeg hij het aanbod om het landenteam van Tanzania verder te ontwikkelen en dat greep hij met beide handen aan.

Van bedrijfsadviseur naar regiomanager

In de anderhalf jaar dat Van Geel als bedrijfsadviseur voor Agriterra in Tanzania werkte, deed hij erg zijn best om het werk van Agriterra zo veel mogelijk in de

Stijn van Geel bij een koffiëcoöperatie in Kericho. Agriterra ondersteunt hen met het opzetten van een biocompostfaciliteit voor het maken en verkopen van natuurlijke compost van restproducten.

praktijk te zien. Hij volgde diverse trainingen, bezocht coöperaties en leerde Swahili spreken. De twee grootste projecten waar hij zich mee bezighield waren het EAT:FRESH-project en het CRAFT-project (zie kader).

In mei dit jaar is Van Geel benoemd tot regiomanager Oost-Afrika en is hiermee eindverantwoordelijk voor het regionale team en de opbouw van de projecten in Ethiopië, Kenia en Tanzania. Hij heeft veel zin in deze nieuwe uitdaging.

„Het pionieren in Oost-Afrika en het ondernemende aspect spreken mij erg aan. Mijn rol is onder andere om partnerschappen te ontwikkelen die bijdragen aan meer voedselzekerheid en duurzame landbouw in Oost-Afrika. Coöperaties spelen een cruciale rol om boeren te bereiken en te ondersteunen met kennis en diensten om hun productie en inkomens te verbeteren. Tegelijkertijd kunnen coöperaties markten voorzien van gezond voedsel.”

„Mijn rol is het ontwikkelen van partnerschappen die bijdragen aan meer voedselzekerheid en duurzame landbouw in Oost-Afrika”

Eind dit jaar verhuist Van Geel naar Nairobi om van daaruit te werken aan een regionaal kantoor met ondersteunende functies voor de drie landen. Het team van Oost-Afrika bestaat op dit moment uit 27 professionals en dat aantal zal nog groeien.

„De diversiteit binnen het team is groot. Zo heeft Ethiopië bijvoorbeeld een andere taal en geschrift en heb je te maken met een ander kalenderjaar bij de financiële verslaglegging.” Ondanks de verschillen tussen de landen ziet Van Geel vooral de voordelen van meer onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling. Alle landen in Oost-Afrika kampen met een voedselcrisis en prijzen zijn gestegen door de inflatie. Bovendien importeren deze landen nog steeds veel kunstmest en voedsel, wat betekent dat kosten omhoog gaan.

„Ik wil graag projecten opzetten waarbij Agriterra coöperaties ondersteunt die kunnen bijdragen aan de productie en afzet van divers voedsel voor lokale markten. We zullen ons daarom niet alleen op de hele grote coöperaties richten die goederen exporteren, maar ook kijken naar de kleinere coöperaties die actief zijn in voedselketens. Zij kunnen in de toekomst een hele belangrijke rol spelen

om voedsel te produceren en toegankelijk te maken voor de lokale markt.”

Agriterra werkt in Oost-Afrika samen met overheden en ook met een aantal Nederlandse partijen. Een voorbeeld is HZPC, die zowel kennis en expertise als toegang tot pootgoed levert aan aardappelcoöperaties in Tanzania onder het CRAFT-project.

Ook wordt gekeken naar nieuwe samenwerking met andere Nederlandse bedrijven die actief zijn in de tuinbouw en worden linken gemaakt met importeurs uit Nederland. Een voorbeeld is het bedrijf Moyee Coffee, dat duurzame koffie laat branden in Kenia en vervolgens exporteert naar Nederland. Deze koffie is geproduceerd door boeren van coöperaties waar Agriterra mee samenwerkt.

Ambities

Team Oost-Afrika van Agriterra heeft als doel gesteld eind 2025 meer dan 170 coöperaties in Oost-Afrika te transformeren naar 'farmer-led business'. Dat zijn coöperaties die financieel gezond zijn en kunnen investeren in diensten en kennis om de productieomstandigheden en inkomens van hun leden te verbeteren.

Daarnaast is klimaat ook een belangrijk thema voor Agriterra in Oost-Afrika. „Boeren worden overall geconfronteerd met snel wisselende weersomstandigheden. De productiecycclus wordt korter door droogtes, verzuring van gronden treedt op en er zijn uitbraken van ziektes”, vertelt Van Geel.

„Bij het CRAFT-project zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van boeren tegen klimaatverandering. Dat doen we door coöperaties te ondersteunen met toegang tot weerinformatie, beter uitgangsmateriaal en kennis over duurzame landbouwmethoden om bodems te verbeteren.”

Een ander speerpunt is 'meer aandacht voor jongeren'. Van Geel: „Jongeren zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in coöperaties, terwijl keer op keer blijkt dat hun betrokkenheid en aandeel enorm belangrijk is als het gaat over leiderschap binnen de coöperatie. Agriterra probeert jongeren te organiseren in groepen en ze te ondersteunen met het ontwikkelen van bedrijfsplannen en diensten waar de coöperatie ook profijt van heeft. Bijvoorbeeld het vermeerderen van zaaigoed, waarbij jonge boeren het zaad verkopen aan andere producenten en tegelijkertijd een inkomen generen voor zichzelf.”

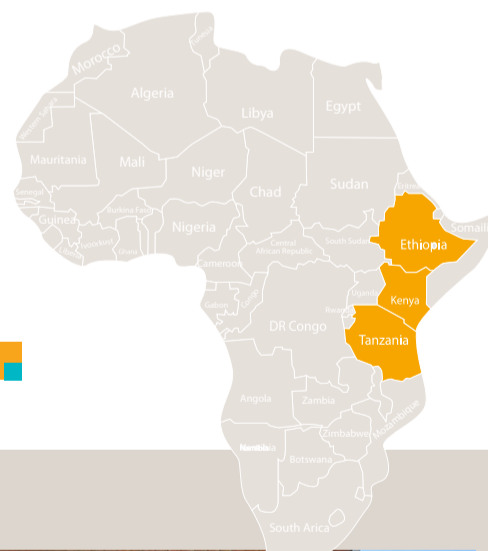
Genoeg te doen dus voor de regiomanager. „Als we dit samen voor elkaar kunnen krijgen als team ben ik heel blij.”

Een van de eerste bezoeken van Van Geel in Tanzania, bij een rijstcoöperatie in Morogoro.

Nederlandse en lokale kennis combineren

Mede door de Covid-crisis is het aantal Nederlandse Agripoolers in Oost-Afrika in de afgelopen jaren teruggelopen. Het aandeel lokale Agripoolers gaat daarentegen omhoog, omdat Agriterra graag lokale expertise inzet. Volgens Van Geel blijft het echter heel belangrijk om Nederlandse kennis te combineren met lokale kennis. Met name in specifieke sectoren zoals zuivel, aardappels en tuinbouw is Nederlandse expertise enorm belangrijk. Daarnaast blijven er uitdagingen bij de coöperaties op financieel gebied, bestuursvormen, lobbytrajecten en klimaat-slimme landbouwtechnieken, waarbij de inzet van Nederlandse Agripoolers zeer gewenst is.

EAT:FRESH en CRAFT: grote projecten Oost-Afrika

Agriterra heeft in Oost-Afrika een enorme verscheidenheid aan projecten en initiatieven waar ze onderdeel van is. Van het ondersteunen van kleinere zuivelcoöperaties om meer en betere melk te leveren aan fabrieken in Ethiopië, het introduceren van bio-compostfaciliteiten bij coöperaties van koffiëboeren als alternatief voor geïmporteerde kunstmest (zie pagina 5) tot het ondersteunen van kleinere coöperaties in Zuid-Tanzania in de productie van aardappels en toegang tot pootgoed. Twee grote projecten zijn EAT:FRESH en CRAFT.

EAT:FRESH is een publiek-privaat

samenwerkingsproject in de tuinbouw. Het doel is om de regio's Iringa en Njombe in Tanzania levensvatbaar te maken voor de productie van spierziebonen, peultjes en avocado's. Van Geel heeft zich binnen dit project actief beziggehouden met de ontwikkeling van bedrijfsplannen bij enkele kleine coöperaties en het linken van avocado-boeren aan de markt via een lokaal bedrijf.

Het CRAFT-project is een samenwerkingsproject met SNV, Wageningen University & Research, CGIAR en Rabo Partnerships. Door training, advies, uitwisseling en toegang tot investeringen,

worden coöperaties met marktpotentieel in Kenia, Uganda en Tanzania begeleid bij de ontwikkeling en implementatie van klimaatoplossingen. Coöperatie Isowelu in Tanzania was begonnen met het produceren van aardappels voor de lokale markt. Uit een studie van WUR bleek dat de bodem was verzuurd en dat andere technieken nodig waren. Van Geel vertelt: „Samen met SNV en met HZCP hebben we gewerkt aan zowel het verbeteren van de bodem als aan het verbeteren van de toegang tot pootgoed. Inmiddels zijn hun opbrengsten verhoogd en hebben ze meer leden. Ze doen het als kleine coöperatie erg goed in het zuiden van Tanzania.”

Via het CRAFT-project heeft coöperatie Isowelu in Tanzania hogere opbrengsten en meer leden.

Ervaringsdeskundigen delen kennis

Om het inkomen van boeren en tuinders in opkomende economieën te verbeteren, richt Agriterra zich op het professionaliseren van ambitieuze coöperaties en landbouworganisaties. Zo kunnen zij goede diensten verlenen aan hun leden.

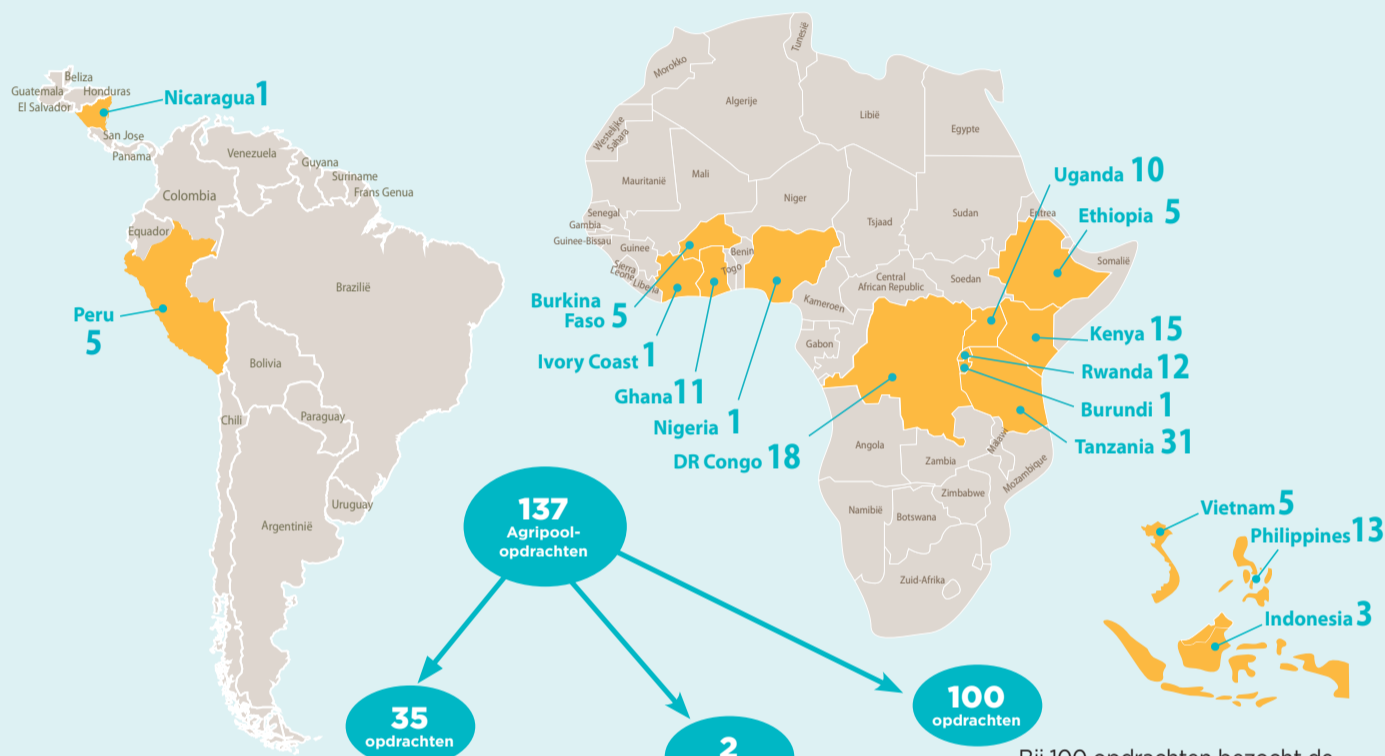
Agriterra brengt hoogwaardige praktijkkennis over via samenwerkingsverbanden met het (coöperatief) agrarisch bedrijfsleven. We koppelen de kennis en ervaring van medewerkers en leden van onze partners, de Agripoolers, aan korte adviesopdrachten. Onze Agripoolers zijn experts uit de Nederlandse

topsector agri & food. Dit kunnen leden of medewerkers van coöperaties, landbouworganisaties of agro-gerelateerde bedrijven zijn. Zij zetten zich ter plaatse in door advies te bieden aan hun internationale collega's, en dat werkt! Agrarische coöperaties en organisaties kunnen bij een bank aankloppen, verlenen

steeds meer hoogwaardige diensten aan hun leden en ontwikkelen zich tot volwaardige handelspartners. Het mes snijdt aan twee kanten: de coöperaties worden vooruitgeholpen door de aangeboden expertise en de Agripoolers zelf doen een unieke werkervaring op.

Agripool in cijfers

In 2022 (januari t/m 20 november) waren er 137 Agripool-opdrachten, in 16 landen, uitgevoerd door 95 verschillende Agripoolers.

35 opdrachten waren een combinatie van online en lokaal bezoek. De Agripooler droeg online bij aan een training waarbij ter plekke een bedrijfsadviseur aanwezig was.

2 opdrachten waren in zijn geheel online.

Bij 100 opdrachten bezocht de Agripooler de coöperatie ter plekke of werd er een training gegeven in het desbetreffende land.

Internationale Agripool

Agriterra is begonnen met de inzet van Agripoolers uit Nederland, maar tegenwoordig wordt ook steeds vaker gebruik gemaakt van experts in het land of de regio zelf. Meestal gaat het om personeel of bestuurders van professionele, goed presterende coöperaties die ooit zelf Agriterra's advies kregen. Zij geven hun opgedane kennis graag door aan coöperaties die nog aan het begin van het proces staan.

De ingezette Agripoolers tot en met 20 november 2022 zijn afkomstig uit 16 landen: Benin, Burkina Faso, Burundi, DR Congo, Ethiopië, Ghana, Indonesië, Kenia, Nederland, Peru, Filippijnen, Rwanda, Spanje, Tanzania, Oeganda en Vietnam. Het grootste aantal Agripoolers komt nog steeds uit Nederland.

Top 3 van Nederlandse organisaties die Agripoolers inzetten:

1	LTO Noord	10
2	NAJK	5
3	Coopnet	4
	FrieslandCampina	4
	Rabobank	4
	Vrouwen van Nu	4

Ook ABAB, ABN Amro, Agrifirm, Royal Cosun, CZAV, FBD, Flynth, ForFarmers, VAB, LTO, NCR, Nedato, Federatie Particulier Grondbezit, Royal Flora Holland leverden Agripoolers in het afgelopen jaar.

Agripoolers aan het woord

Gerion Pelders, Rabobank

„Als accountmanager spreek ik dagelijks agrarisch ondernemers. We bespreken het bedrijfsmodel, de marktontwikkelingen en de financiële resultaten, met als doel om in continuïteit te blijven. Ik geloof in een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Problemen adresseren en met stakeholders bespreken welke successen we willen behalen voor de lange termijn, om vervolgens een strategie te bepalen.

Het is fantastisch om dit als Agripooler, samen met mijn Afrikaanse collega's, ook voor Afrikaanse coöperaties en mkb's te kunnen doen. Met mijn kennis en kunde de impact van klimaat, honger en armoede zo klein mogelijk houden, zodat iedereen een duurzame, financieel gezonde toekomst heeft! Onderstaande quote is mijn drijfveer en helpt mij om niet op te geven."

Se Não Hoje, Quando? Zo niet vandaag, wanneer dan wel?
 Se Não Aqui, Onde? Zo niet hier, waar dan wel?
 Se Não Nos, Quem? Zo niet wij, wie dan wel?

Helma Vermue, LTO

„De grootste drijfveer voor mij om me in te zetten als Agripooler is het inspireren en ontmoeten van collega's in andere landen. Ik heb een aantal trainingen over vrouwelijk leiderschap mogen geven die gaan over het bevorderen van meer diversiteit op de boerderijen en coöperaties én het stimuleren van vrouwelijk ondernemer- en leiderschap.

Maar het gaat ook over de worstelingen op de weg daarnaartoe. Uitdagingen waar wij in Nederland soms ook mee te maken hebben. Tijdens de training vertel ik mijn persoonlijke verhaal over hoe ik in Nederland boerin én bestuurder ben geworden.

Mijn ervaring is dat juist door deze openheid het makkelijker is om contact te leggen met de deelnemers. Dat maakt dat men zich tijdens de training vrij voelt om vragen te stellen en hierdoor leren we veel van elkaar.

De training wordt door zowel mannen als vrouwen gevolgd en het is erg waardevol om te zien hoe je een verandering in hun mindset kunt maken. Ik probeer ze te laten zien hoe belangrijk het is dat mannen en vrouwen de krachten bundelen.

Het potentieel van de vrouwen is enorm groot en het is belangrijk dat ze meer slagkracht krijgen!"

Hans Geuns, Flynth

„Mijn rol als Agripooler begon in 2014 toen ik voor de eerste keer naar Niamey in Niger ging voor een Franstalige adviesopdracht. Ik was 55 en voelde sterk de behoefte om mijn kennis en ervaring die ik had opgedaan in mijn beroep als accountant in Nederland te delen met organisaties in zogenaamde opkomende economieën. Mijn overtuiging en drijfveer was dat ik alle kansen die ik hier in Nederland heb gehad, slechts in bruikleen heb en dat ik deze dien door te geven aan het nageslacht.

„Ik voelde sterk de behoefte om mijn kennis te delen”

Sindsdien doe ik overwegend Franstalige adviesopdrachten in onder meer de Democratische Republiek Congo, Burundi, Niger en Ivoorkust. Ik kom in delen van de wereld waar Corendon je niet naar toe brengt. Daarnaast kom je in aanraking met andere culturen, andere gewoontes, andere teelten, kortom een totaal andere en meer dan boeiende wereld.

Wat ik heb geleerd is dat onze Nederlandse waarden en normen niet vanzelfsprekend 'copy and paste' toegepast kunnen worden in andere delen van de wereld. Mijn werk als Agripooler bestaat vooral uit luisteren en kijken of er in mijn gereedschapskoffer iets zit dat past bij de coöperaties om de beoogde ontwikkeling door te maken."